

Промена улоге библиотекара — од каталогизатора до едукатора

УДК 027.7(497.11) : [023-051:377

САЖЕТАК: Библиотеке у савременом свету постају места за прикупљање и размену информација заснована на напредним информационо-комуникационим технологијама и алатима. Сходно томе и улога традиционалног библиотекара се умногоме променила, од каталогизатора аналогних докумената, преко библиотекара који се бави метаподацима, до предавача и едукатора. Знања која библиотекари преносе колегама и тако од библиотекара-каталогизатора постају едукатори део су акредитованих програма стручног усавршавања које за библиотекарске организују и одржавају библиотекарски-каталогизатори Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду. У раду су анализирани и анонимне анкете полазника акредитованих семинара које указују да успешност једног семинара условљавају два фактора – актуелност теме и интерактивност.

КЉУЧНЕ РЕЧИ:

библиотекар-каталогизатор, акредитовани семинари, академски библиотекари, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, стручно усавршавање.

РАД ПРИМЉЕН: 24. септембар 2020.

РАД ПРИХВАЋЕН: 31. октобар 2020.

Наташа Дакић
dakic@unilib.rs

Александра Тртовац
aleksandra@unilib.rs

Јелена Андоновски
andonovski@unilib.rs

*Универзитетска библиотека
„Светозар Марковић“
Београд, Србија*

1. Увод

Утисак о библиотекарској професији и његовим особинама, у локалној или академској заједници, кроз историју био је подложен стереотипној слици

да је библиотекар нека нечујна, строга, али љубазна, конзервативно одевена особа која слаже књиге у полице и ради посао који није привлачан, динамичан нити занимљив. Потискивању стереотипа у јавности и оснаживању улоге библиотекара доприноси индивидуално и тимско ангажовање библиотекара у свакодневном послу, али и у оквиру професионалних удружења и стручних организација (Јаћимовић и Петровић, 2014, 65).

На темељу ове тезе посматрамо и промену традиционалне улоге библиотекара који, захваљујући иступима у јавности, самосталном образовању у смислу нових технологија и вештина, објављивању стручних и научних радова и преношењу сопственог знања на семинарима, предавањима и конференцијама, надограђују своју примарну улогу и постају едукатори својих колега библиотекара и заинтересованих појединаца – студената, стручњака, музеолога, архивиста и истраживача блиских подручју библиотекарства и информатике.

У складу са наведеним је и концепт да данашњи библиотекар академској библиотеци обавља више различитих пословаи нема само један, јасно конципиран делокруг (Shank et al., 2011, 108). Традиционалне функције академске библиотеке и улоге академског библиотекара су преосмишљене (нпр. каталогизација монографских публикација подразумева и каталогизацију електронских издања), неке функције су угашене (нпр. престало се са штампањем и одржавањем, а често и коришћењем лисних каталога), а неке су се комбиновале на нове начине (нпр. лисни каталози и делови фондова су дигитализовани и доступни су преко веба).

Библиотеке данас као места за агрегацију информација, издавање публикација, одржавање предавања, места у којима се обављају истраживачки и развојни пројекти, постајуглавни заговорници политике доступности информација (Neal, 2010). У новом времену библиотекар поред знања стечених током студија и стручног библиотекарског испита, мора константно да се усавршава и надограђује знање, па се подразумева и познавање нових комуникационих технологија, употреба алата веб 2.0, проширење библиотечких ресурса (Shank et al., 2011, 109).

Основни посао библиотекара-каталогизатора, који се односио на каталогизацију и класификацију монографских и серијских публикација, некњижне и друге аналогне грађе, померио се најпре ка каталогизацији електронских извора, а потом ка креирању репозиторијума и дигиталних библиотека и додели металодатака

дигиталним објектима који су у њима похрањени. Додела метаподатака дигиталним објектима у основи је блиска каталогизацији аналогних докумената. „Добро обучени каталогизатори аналогних објеката веома брзо овладају техником доделе метаподатака дигиталним објектима“ (Трговац, 2016, 43). Међутим, без обзира на ову чињеницу, већини библиотекара потребна је подршка приликом рада са метаподацима, па се организују радионице и предавања везана за ову тему.

Ипак, на темељу својих способности, библиотекари-каталогизатори, нарочито у академским библиотекама, своје активности трансформишу у смеру бриге о подацима, њиховој организацији и видљивости. Сагласно томе је и теза да је једна од улога библиотекара да се бави животним циклусом извора информација (Rice and Southall, 2016, 1). Каталогизатори морају да буду свесни да се носиоци и извори информација мењају и да се њихов традиционални посао мора трансформисати у складу са тим. Промена посла и делокруга каталогизатора подразумева сталну обуку и усавршавање јер се од академских библиотекара који се баве подацима (енгл. *data librarian*) више него раније очекује да буду подршка у истраживачким процесима током разних фаза истраживања (Rice and Southall, 2016, 87).

Свим овим активностима, самообразовањем и усавршавањем, библиотекар гради професионални идентитет и доводи себе у позицију да пређе зацртани оквир, који му је традиционално намењен, и постане едукатор својих колега библиотекара, у првом реду, али и других којима су нове технологије и развој библиотечко-информационе струке од интереса. У (McGuinness, 2011) истакнуто је да библиотекари који се баве подучавањем треба да обрате пажњу колико је значајна њихова улога и шта она подразумева. Она се заснивана питањима поверења и мотивације аудиторјума, успешне комуникације са новим људима, изградње професионалног идентитета и идентификације потребе за образовањем и учењем. Ови постулати важе за предаваче из свих области, али су и место одакле и библиотекари треба да граде своју улогу предавача и преносиоца знања (Reale, 2018, 9).

Библиотечка заједница наше земље препознала је 2013. године потребе обавезног континуираног стручног усавршавања запослених у библиотечко-информационој делатности, па су се у програме избора и одржавања акредитованих семинара укључиле највеће библиотеке и стручна удружења – Народна библиотеке Србије,¹ Библиотека

¹ Народна библиотеке Србије

Матице српске² Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“,³ Библиотекарско друштво Србије,⁴ Заједница матичних библиотека Србије⁵ и Заједница библиотека универзитета у Србији^{6,7}.

Студија случаја у овом раду конципирана је на основу искуства библиотекара-каталогизатора Одељења обраде библиотечког материјала Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду који су прешли пут од традиционалног библиотекара до едукатора. Искуство се темељи на десетинама одржаних предавања, курсева, акредитованих семинара и радионица за које су библиотекари-каталогизатори и сами морали да трансформишу свој традиционални посао и унапреде знања, интересовања и вештине у погледу савремених информационо-комуникационих технологија, али и способности да пренесу знање заинтересованом аудиторijуму.

2. Историјски осврт

Статутом Београдског универзитета 1974. године, Универзитетска библиотека је постала матична библиотека за све библиотеке Универзитета у Београду (Petrović i Bulatović, 2019, 96), а доношењем Закона о библиотечкој делатности Србије (Република Србија, 1977), она шири функције матичности на све високошколске библиотеке у централној Србији. Као једна од основних функција матичности издваја се старање о усавршавању кадрова. Увидом у *Извештаје о раду Универзитетске библиотеке* током седамдесетих година 20. века, јасна је опредељеност Библиотеке ка сталном стручном образовању запослених и тежња ка едукацији библиотекара из свог окружења, првенствено библиотекара запослених на Универзитету у Београду. Само током 1977. године ради унапређења библиотечке делатности организовано је пет стручних предавања, а припремљен је и програм за одржавање семинара о инвентарисању публикација (Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, 1978).

Такође, у циљу боље координације рада библиотека на Универзитету, основана је *Заједница библиотека Универзитета у Београду* 1976.

² Библиотека Матице српске

³ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

⁴ Библиотекарско друштво Србије

⁵ Заједница матичних библиотека Србије

⁶ Заједница библиотека универзитета у Србији

⁷ Детаљно о овом програму у одељку Програми стручног усавршавања.

године, којој су се убрзо придружиле и остале академске библиотеке у Србији. Ова организација је 1992. године прерасла у *Заједницу библиотека универзитета у Србији* (ЗБУС), са седиштем у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у оквиру које је перманентно образовање библиотекара означено као једно од основних циљева.

Током година Библиотека је у складу са својим законским обавезама преузела обавезу организовања и спровођења различитих облика стручног усавршавања библиотекара запослених у свим високошколским институцијама. Данас, према донетом *Решењу* на основу *Закона о библиотечко-информационој делатности* Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду обавља матичне функције на територији централне Србије за универзитетске библиотеке, високошколске библиотеке и библиотеке научноистраживачких института и установа (*Република Србија, 2012*). Библиотека је још 2003. године у оквиру свог *Статута*, у члану 10, прописала обавезу организовања сталног стручног усавршавања кадрова за обављање библиотечких делатности (*Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2003*). У протекле две деценије Библиотека је организовала различите обуке за запослене у академским и специјалним библиотекама (у виду предавања, радионица, семинара и сл.), покривајући све важније сегменте рада у библиотеци, од каталожких правила, нових формата за обраду библиотечке грађе до употребе различитих електронских сервиса.

Оснивање јединственог библиотечко-информационог система CO-BISS.SR⁸ 2003. године представља прекретницу у развоју српског библиотекарства, што је истовремено условило и низ промена у сегменту едукације стручног библиотечког кадра у Србији. Наиме, за рад у програмском пакету COBISS, који чини основ овог система, неопходна је лиценца за рад која се стиче у складу са *Правилником о издавању лиценце за узајамну каталогизацију* (*Република Србија, 2009*), а која у најкраћем подразумева похађање петодневног курса и креирање 30 библиографских записа и припадајућих нормативних записа. На самом почетку, током 2003. и 2004. године као помоћ факултетским библиотекама које су се укључивале у систем, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, као њихова матична библиотека, организовала је низ курсева и радионица, нудећи стручне консултације при преласку на нови начин рада, будући да је уочен

⁸ COBISS.SR

висок степен неправилности у каталогизацији публикација који је настао услед различитости лисног и електронског каталога, као и недовољног познавања каталошких правила. Поменуто обуку водили су библиотекари из Одељења за обраду библиотечког материјала Универзитетске библиотеке, а библиотекари који су похађали овекурсе били су веома задовољни могућношћу да директном комуникацијом отклоне недоумице и унапреде свој рад у систему.

Као један од оснивача јединственог библиотечно-информационог система Републике Србије, Библиотека је поред едукације укључена и у лицензирање кадрова за рад у систему узајамне каталогизације COBISS.SR. Чланове *Комисије за лиценце за узајамну каталогизацију* чине представници Народне библиотеке Србије, Библиотеке Матице српске и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“. Такође, и лиценцирани предавачи на курсевима за рад у систему узајамне каталогизације COBISS.SR долазе из ових кровних установа. Као предавачи и чланови Комисије ангажовани су библиотекари из Одељења за обраду библиотечког материјала Универзитетске библиотеке.

Истовремено, настојећи да буде сервис библиотечкарима у својој мрежи, Библиотека континуирано прати нове технологије и одржава радионице и предавања о доступним електронским ресурсима: о КоБСОН порталу, о некомерцијалним и комерцијалним изворима информација, цитатним менаџерима итд. која воде библиотекари из Одељења за научне информације и едукацију. Својим свеукупним ангажовањем на пољу целоживотног учења, Библиотека је недвосмислено постала лидер у домену едукације библиотечког кадра у Србији.

3. Програми стручног усавршавања

Међутим, до доношења *Закона о библиотечно-информационој делатности* (Република Србија, 2011) и *Правилника о сталном стручном усавршавању у библиотечно-информационој делатности* (Република Србија, 2013) није постојала обавеза запослених у библиотечно-информационој делатности да се усавршавају за обављање стручних послова.

Поменути *Правилник* први пут у оквиру библиотечно-информационе делатности дефинише, поред начина акредитације програма стручног усавршавања, и обавезу сталног стручног усавршавања запослених на годишњем нивоу у трајању од најмање шест радних сати.

Акредитацију програма врши Народна библиотека Србије на предлог Комисије за акредитацију програма сталног стручног усавршавања коју формира управник Народне библиотеке Србије. Комисију чине представници Народне библиотеке Србије, Библиотеке Матице српске, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, Библиотекарског друштва Србије, Заједнице матичних библиотека Србије и Заједнице библиотека универзитета у Србији. Програми сепредлажу путем конкурса који расписује Народна библиотека Србије сваког септембра, а све ресурсе потребне за извођење програма обезбеђује библиотека у којој је запослен предлагач програма.

Значајно је истаћи да члан 6 поменутог правилника предвиђа и одржавања програма на даљину, чиме је омогућена реализација програма и током различитих ванредних ситуација. Међутим, ово право није искоришћено током 2020. године за време пандемије заразне болести COVID-19, па је Народна библиотека Србије јула 2020. донела одлуку да се рок свим програмима који су акредитовани за 2020. годину продужи на још годину дана и важи до краја 2021. Уколико ситуација буде неповољна и током 2021. године, прећи ће се на одржавање програма на даљину, уколико планом програма није предвиђен практични рад.

Први конкурс за акредитацију програма сталног стручног усавршавања спроведен је септембра 2013. године, када је понуђен 31 програм, а изабрана су 24. Током година број предложених програма је у благом паду, а број полазника, према доступним статистичким подацима, варира и креће се у распону од две до три хиљаде (Бегенишић, 2018, 137).

4. Допринос Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“

У складу са својим обавезама и циљевима Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ се одмах по доношењу *Правилника* 2013. године укључила у процес едукације запослених у библиотечно-информационој делатности и акредитовала први у низу програма едукације. До 2020. године, Библиотека је акредитовала укупно 30 програма. Број акредитованих програма за наведени период, као и број програма које је акредитовала Библиотека приказан је у табели 1, док су називи акредитованих програма приказани у табели 2.

Имајући у виду да се као полазници програма пријављују и запослени у јавним библиотекама, Универзитетска библиотека „Светозар

Година акредитације програма	Укупан број акредитованих програма	Број акредитованих програма Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“
2013/2014	24	1
2014/2015	26	4
2015/2016	16	5
2016/2017	18	5
2017/2018	14	5
2018/2019	14	5
2019/2020	10	5
2013/2020	122	30

Табела 1. Подаци о акредитованим програмима у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ за период 2013–2020

Марковић“ осмишљава програме који нису сувише уско везани за специјализовану групу полазника, дакле запослене у мрежи академских библиотека, већ су занимљиви и запосленима у јавним библиотекама (Поповић и др., 2019, 36). У програме едукације укључују се библиотекари, стручњаци за одређену област, на иницијативу управе или личну иницијативу, предлажући теме из свог домена рада. Неретко се у осмишљавање одређених програма укључују библиотекари из различитих сектора Библиотеке, а поједини програми реализовани су на иницијативу Универзитетске библиотеке у сарадњи са библиотекарима из других библиотека. У периоду од 2013. до 2020. године акредитоване програме у Универзитетској библиотеци похађало је 3.035 полазника. Укупно гледано, као најуспешнији и најпосећенији издвајају се: *Ауторско право у библиотечко-информационој делатности*,⁹ *Вики-библиотекар*¹⁰ и *Демократизација дигитализације у библиотекама*.¹¹ Број полазника по акредитованом семинару појединачно приказан је у табели 2.

⁹ Програм воде библиотекари из Одељења за научне информације и едукацију и Одељења за обраду библиотечког материјала.

¹⁰ Програм воде библиотекари из Одељења за научне информације и едукацију и Одељења за обраду библиотечког материјала.

¹¹ Програм воде библиотекари из Одељења за обраду библиотечког материјала.

Ред. број	Година акредитације програма	Назив акредитованог програма	Број полазника
1	2013/2014	Информациона писменост у библиотекама: комерцијални и некомерцијални електронски извори информација	221
2	2014/2015	Метаподаци у савременом библиотекарству	71
3	2014/2015	Вики-библиотекар	77
4	2014/2015	Гугл за библиотекаре	213
5	2014/2015	Култура дигиталног маркетинга	59
6	2015/2016	Linked Open Data и Bibframe: нови облици организовања метаподатака у библиотекарству	249
7	2015/2016	Библиометрија и научни часописи	179
8	2015/2016	Вики-библиотекар	81
9	2015/2016	Ауторско право у библиотечко-информационој делатности	337
10	2015/2016	Дигитално приповедање и друштвени медији	44
11	2016/2017	RDA и BIBFRAME: библиографски опис за 21. век	54
12	2016/2017	Вики-библиотекар	90
13	2016/2017	Библиографски алати: EndNote и Mendeley	35
14	2016/2017	Мултимедије у библиотекарству	46
15	2016/2017	Ауторско право у библиотечко-информационој делатности: повреда права и појам плагијата	123
16	2017/2018	Ауторско право у библиотечко-информационој делатности: повреда права и појам плагијата	132
17	2017/2018	Вики-библиотекар	50
18	2017/2018	Нови медији у библиотекама	15
19	2017/2018	Дигитални репозиторијуми у библиотечко-информационој делатности	130
20	2017/2018	RDA и BIBFRAME: библиографски опис за 21. век	41
21	2018/2019	Вики-библиотекар	60
22	2018/2019	Комуникација на интернету: отворена наука у служби друштва	60
23	2018/2019	Ауторско право у библиотечко-информационој делатности: ауторско дело и интернет	140

24	2018/2019	Демократизација дигитализације у библиотекама	388
25	2018/2019	Ресурси интернета за боље друштво: отворена наука: документи и извори	140
26	2019/2020	Вики-библиотекар	-
27	2019/2020	Демократизација дигитализације у библиотекама	-
28	2019/2020	Комуникација на интернету: отворена наука у служби друштва	-
29	2019/2020	Ауторско право у библиотечко-информационој делатности: ауторско дело и интернет	-
30	2019/2020	Дигиталне претраживе колекције–формирање и претраживање: теоријски и практични приступ	-

Табела 2. Листа акредитованих програма у организацији Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ за период 2013–2020

Додатно су током 2018. године стручњаци из Одељења за обраду библиотечког материјала Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ били укључени у акредитовани програм *Образовање библиотекара на рад у систему COBISS.SR* Института информацијских знаности (ИЗУМ)¹² у организацији Народне библиотеке Србије када су као лиценцирани предавачи одржали 14 појединачних курсева под називом *Прелазак на COBISS3/Каталогизацију са нормативном контролом*. На тај начин је око 250 библиотекара запослених у мрежи академских библиотека Србије стекло неопходну лиценцу за даљи рад у систему узајамне каталогизације COBISS.SR.

5. Активност Одељења за обраду библиотечког материјала

Дигитализација библиотечке грађе постала је један од основних задатака свих типова библиотека, а појава дигиталних докумената изнедрила је стварање дигиталних библиотека. Због тога, библиотекари обучени за рад у динамичном и комплексном дигиталном окружењу

¹² Институт информацијских знаности у Марибору (ИЗУМ)

постају императив савременог библиотекарства. Библиотекари из Одељења за обраду библиотечког материјала су покретање акредитованих програма сталног стручног усавршавања видели као шансу да запослене у библиотечко-информационој делатности упознају са новим технологијама, форматима и стандардима за обраду дигиталних докумената.

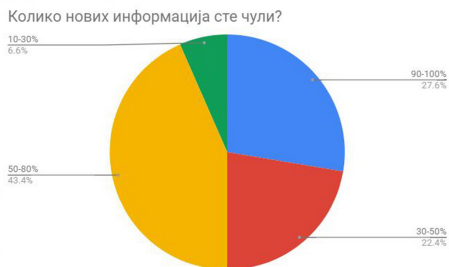
Велико интересовање колега за први акредитовани курс 2014. године под називом *Метаподаци у савременом библиотекарству* подстакло је тим Одељења за обраду да настави и успешно спроводи едукацију кроз низ нових акредитованих семинара. До сада, успешно су реализована четири програма, од којих је за два била потребна поновна акредитација због великог интересовања:

- *Метаподаци у савременом библиотекарству* (курс акредитован 2014, а реализован 2015);
- *Linked Open Data и Bibframe: нови облици организовања метаподатака у библиотекарству* (курс акредитован 2015, а реализован 2016);
- *RDA и BIBFRAME: библиографски опис за 21. век* (курс акредитован 2016. и 2017, а реализован 2017. и 2018);
- *Демократизација дигитализације у библиотекама* (курс акредитован 2018. и 2019, а реализован 2019).

Евалуација ових курсева спроводи се коришћењем електронске анкете. Наиме, свим полазницима се након одслушаног курса шаље електронском поштом позив за анонимно попуњавање анкете која садржи пажљиво састављена питања. Полазници су дужни да анкету попуне и пошаљу предавачима у року од неколико дана. Све досадашње анкете су осмишљене коришћењем апликације Google упитници¹³ будући да она омогућава аутоматско организовање свих одговора у табелу, па је даље сортирање и анализирање података изузетно брзо и једноставно.

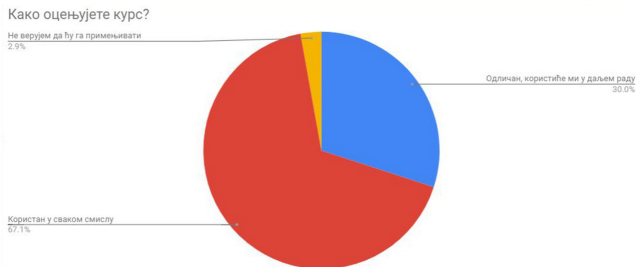
Након успешно спроведеног курса *Метаподаци у савременом библиотекарству* током 2015. године, прикупљени подаци од полазника били су изузетно важни за припрему следећег курса. Наиме, на питање „Колико нових информација сте чули“ само 6,6% полазника одговорило је да је чуло мање од 30% нових информација (слика 1); на питање „Како оцењујете курс?“ чак 67,1% полазника је одговорило „Користан у сваком смислу“ (слика 2); а у рубрици „Ваше сугестије, коментари и предлози“

¹³ Google упитници

Слика 1. Анализа садржаја курса *Метаподаци у савременом библиотекарству*.

најчешће су остављани следећи коментари: „Још семинара на ову тему“ или „Предавачи и информације које сам добила на курсу вишеструко су оправдали моја очекивања“.

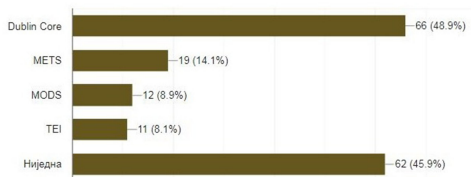

Слика 2. Оцена курса *Метаподаци у савременом библиотекарству*.

Да је избор теме наредног курса Linked Open Data и Bibframe: нови облици организовања метаподатака у библиотекарству био адекватан, потврђују нам и подаци из анкете, будући да је 45,9% полазника изјавило да није упознато ни са једном од понуђених шема за метаподатке (слика 3), а само један полазник је изјавио да је курс непотребан (слика 4). Од коментара у рубрици „Ваше сугестије, коментари и предлози“ можемо издвојити следеће: „Очекујем и даље сарадњу! Све најбоље у раду! До следећег сусрета!“; „Библиотеке немају будућност без дигитализације. Што више оваквих курсева! Хвала!“; „Лепо објашњено.

Уживала сам.“; „Очекујем и следећу сарадњу! Пуно успеха у раду! Све најбоље!“.

Које шеме за метаподатке су Вам познате од раније?

Слика 3. Анализа садржаја курса *Linked Open Data* и *Bibframe*.

Како оцењујете курс?

Слика 4. Оцена курса *Linked Open Data* и *Bibframe*.

Евалуацијом курса RDA и BIBFRAME: библиографски опис за 21. век још једном смо потврдили неопходност организовања курсева са овом темом и њој сличним будући да је само 13% полазника зналораније за RDA стандард (слика 5), а сви полазници су чули преко 30% нових информација (слика 6), што указује на то да је тема курса изузетно оригинална и актуелна Од коментара издвајамо: „Тема курса веома иновативна, популарна и практична за библиотеке.“; „Потребно је више курсева са овом и сличном тематиком. Такође бих предложила да се пракса одржавања курсева настави ван Београда.“

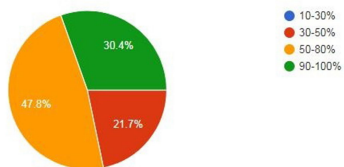
Технологија машинског учења у служби рапчитавања руком писане грађе је од 2016. године доступна и у Универзитетској библиотеци,

Да ли сте раније били упознати са стандардом RDA?

Слика 5. Оцена курса *Познавање нових стандарда за каталогизацију*.

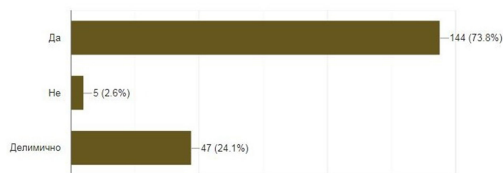
Колико нових информација сте чули?

Слика 6. Оцена курса *RDA и BIBFRAME*.

а примењена је захваљујући сарадњи са партнерским институцијама из Европске уније, пре свега са Групом за дигитализацију и дигиталну заштиту са Универзитета у Инсбруку (DEA group – *Digitisation and Digital Preservation group*), светским лидером у овој области. Будући да се процес дигитализације фондова рукописне грађе убрзано одвија установили смо да постоји реална потреба за оваквом врстом обуке међу библиотекарицама у националним, високошколским и јавним библиотекама, па је 2018. акредитован курс *Демократизација дигитализације у библиотекама*. Полазницима је омогућено да се детаљно упознају са новим бесплатним алатима за скенирање и транскрипцију рукописног материјала који омогућавају стварање аутоматски рашчитаних текстова и претрагу целокупног текста путем нових технологија.

Да ли сматрате да је апликација Транскрибус user friendly?

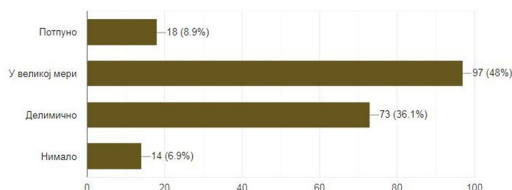

Слика 7. Оцена карактеристика представљених алата на курсу *Демократизација дигитализације у библиотекама*.

Резултати анкете показали су да библиотекари сматрају да су представљени алати једноставни за употребу, да могу да их укључе у своје библиотеке и да су библиотекари и те како вољни да користе нове технологије у свакодневном раду. Оцене полазника курса у погледу његових карактеристика, његове употребне вредности али и целокупне реализације могу се погледати на сликама 7, 8 и 9.

О успешности одржаног курса најбоље говоре резултати анкете у којима ниједан полазник није дао одговор да је курс непотребан. Напротив, полазници су остављали следеће коментаре: „Курс је јако поучан“; „Све информације су биле корисне, новости ћемо користити у нашој библиотеци“; „Потребно је више курсева са овом тематиком као и са сличним темама. Ово је најбољи начин упознавања библиотекара са

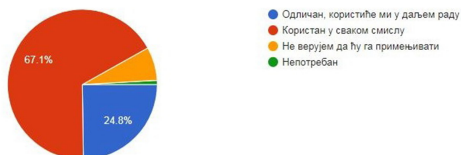
У којој мери Транскрибус може наћи примену за обраду рукописне грађе у Вашој библиотеци?

Слика 8. Оцена употребне вредности представљених алата на курсу *Демократизација дигитализације у библиотекама*.

новинама у нашој струци, а у циљу унапређења наше професионалне присутности на научној и културној сцени данас.“; „Сјајна екипа. Уживала сам и оплеменила се новим сазнањима“; „Предавање је било занимљиво, лако разумљиво и врло применљиво у пракси. Многим колегама сте разбили мит о дигитализацији. Захваљујем се! Срдачан поздрав!“; „Врло занимљив и едукативан курс, са одличним предавачима. Хвала и срдачан поздрав!“; „Курс је користан у смислу упознавања са нових могућностима и техникама рада на обради библиотечке грађе. Задовољна сам курсом и предавачима. Радујем се поновном виђењу и будућој сарадњи са Вама и вашом институцијом! Срдачан поздрав!“.

Како оцењујете курс?

Слика 9. Оцена курса *Демократизација дигитализације у библиотекама*.

Услед велике заинтересованости колега библиотекара из целе Србије и нових функционалности садржаја програма, које су у међувремену

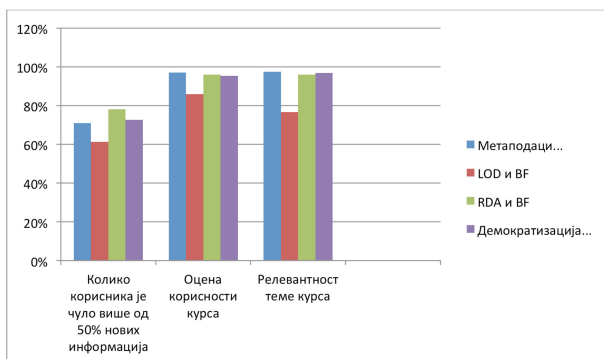
постале нама доступне, курс је акредитован и 2020. године. Међутим, како због пандемије болести COVID-19 нису постојале могућности за реализацију овог програма, у плану је његово одржавање у више термина током 2021. године, ако епидемиолошка ситуација дозволи, будући да је програм конципиран као радионица и није га могуће изводити на даљину.

6. Закључак

Искуство библиотекара-каталогизатора из Одељења за обраду библиотечког материјала Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ показује да је самосталним образовањем, интелектуалном радозналешћу и усавршавањем могуће изградити професионални идентитет који подразумева и вештине којима предавач држи пажњу аудиторима, успешно преноси знање и мотивише колеге за нове послове. Такође, на основу анализираних одговора у анкетама, јасно је да полазници имају потребу да се усавршавају и стекну додатне вештине, знања и компетенције.

На основу искуства у припремању и одржавању акредитованих програма можемо да закључимо да успешност једног курса условљавају два фактора: актуелност теме и интерактивност. Ако изузмемо курсеве који обезбеђују неопходне лиценце за даљи рад у систему, можемо рећи да је успешан курс онај који обрађује теме које нису део традиционалног образовања, нуди обиље нових информација неопходних у свакодневном раду, приказује домете светског библиотекарства и наше место у њему, а истовремено се одвија и кроз практичан рад, у атмосфери дијалога и размене мишљења (слика 10).

Акредитовани програми су постали већ традиционално место сусрета библиотекара, полигон за размену идеја и подијум за проналажење партнера за неки од будућих пројеката из библиотечко-информационе делатности. Разноврсност тема и њихова актуелност коју предлагачи изнова сваке године нуде библиотечкој заједници са једне стране, те посећеност појединих семинара са друге, говори много и о посвећености библиотекара-едукатора и о жељи за усвајањем нових знања и вештина библиотекара-полазника. Такође, поједини акредитовани програми понављају се током година управо услед великог интересовања полазника и немогућности похађања свих заинтересованих током једне године. Мишљења смо да, иако законски уоквирен и обавезан, овакав вид

Слика 10. Упоредан приказ иновативности, корисности и релевантности теме одржаних курсева Одељења за обраду библиотечког материјала.

едукације представља за сада најбољи могући начин усавршавања лако доступан свим запосленим у библиотечко-информационој делатности.

Додатно, иступом у улози предавача на акредитованим семинарима, курсевима и радионицама, традиционални библиотекар се одваја од стереотипне слике и указује да је посао којим се бави и те како савремен, привлачан, динамичан и занимљив.

Литература

- McGuinness, Claire. *Becoming Confident Teachers: A Guide for Academic Librarians*. Oxford etc: Chandos Publishing, 2011, преузето 15. 9. 2020, <https://www.sciencedirect.com/book/9781843346296/becoming-confident-teachers>
- Neal, James G. *The Future Academic Research Library: Hope/Power/Action Through Primal Innovation and Radical Collaboration*. New York: Neal Schuman Publishers, 2010
- Petrović, Vera i Marija Bulatović. “Realizacija matičnih funkcija u Univerzitetској библиотеци „Svetozar Marković” u Beogradu”. *Bosniaka* Vol. 24, no. 24 (2019): 95–99, преузето 15. 9. 2020, <https://doi.org/10.37083/bosn.2019.24.95>
- Reale, Michelle. *The Indispensable Academic Librarian: Teaching and Collaborating for Change*. Chicago: ALA Editions, 2018, преузето 15. 9.

- 2020, https://books.google.rs/books?id=m4Z8DwAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Rice, Robin and John Southall. *The Data Librarian's Handbook*. London: Facet Publishing, 2016, преузето 15. 9. 2020, <http://www.facetpublishing.co.uk/title.php?id=300471#.X2iE-5MzZUM>
- Shank, John D., Steven Bell and Diane Zabel. "Blended Librarianship [Re]Envisioning the Role of Librarian as Educator in the Digital Information Age". *Reference and User Services Quarterly* Vol. 51, no. 2 (2011): 105–110, преузето 15. 9. 2020, <https://journals.ala.org/index.php/rusq/article/view/4025/4567>
- Jašimović, Jelena и Ружица Петровић. "Стереотипи библиотекара у јавности, популарној култури и стручној литератури". *Инфотека* год. 15, бр. 1 (2014): 56–68, преузето 18. 9. 2020, http://infoteka.bg.ac.rs/pdf/Srp/2014/INFOTECA_XV_1_2014_56\T2A\textendash66.pdf
- Бегенишић, Добрила. "Акредитовани програми сталног стручног усавршавања у библиотечко-информационој делатности у Србији(2014–2017)". *Гласник Народне библиотеке Србије* бр. 20 (2018): 123–143, преузето 5. 9. 2020, https://nb.rs/view_file.php?file_id=5992
- Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”. *Извештај о раду у 1977. години*. Београд, 1978
- Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”. *Статут*. Београд, 2003, преузето 7. 9. 2020, <http://arhiva.unilib.rs/latinica/strana/70/statut>
- Поповић, Александра, Драгана Столић и Дејана Каваја Станишић. "Допринос Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ сталном стручном усавршавању запослених у библиотечко-информационој делатности". *Читалиште* бр. 34 (2019): 32–39, преузето 6. 9. 2020, <http://citaliste.ff.uns.ac.rs/index.php/cit/article/view/95/49>
- Република Србија. *Закон о библиотечкој делатности*, 1977
- Република Србија. *Правилник о издавању лиценце за узајамну каталогизацију (Службени гласник Републике Србије, бр. 70/2009, од 27.8.2009)*. Службени гласник, 2009, преузето 6. 9. 2020, http://demo.paragraf.rs/demo/combined/0ld/t/t2009_08/t08_0233.htm
- Република Србија. *Закон о библиотечко-информационој делатности ("Сл. гласник РС", бр. 52/2011)*. Службени гласник, 2011. преузето 5. 9. 2020, <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-bibliotecko-informacionoj-delatnosti.html>

- Република Србија. *Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности*. ("Сл. гласник РС", бр. 122/2012). Службени гласник, 2012, преузето 6. 9. 2020, http://demo.paragraf.rs/demo/combined/0ld/t/t2012_12/t12_0403.htm
- Република Србија. *Правилник о сталном стручном усавршавању у библиотечко-информационој делатности* (Сл. гласник РС бр. 18/13). Службени гласник, 2013, преузето 6. 9. 2020, <https://admin.unilib.rs/wp-content/uploads/2015/05/pravilnikstrusavbibl.pdf>
- Тртовац, Александра. "Дескриптори метаподатака и дескриптори садржаја у проналажењу информација у дигиталним библиотекама". Докт. дисертација, Универзитет у Београду, Филолошки факултет 2016